

KOULUVALMENTAJALTA SAADUN TUEN MERKITYS NUOREN KOULUHYVINVOINNILLE

9.-luokkalaisten kokemuksia kouluvalmentajan työn merkityksestä

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

2024

Iida Rintala

Julia Koivula

Sosionomikoulutus

Tekijä Iida Rintala, Julia Koivula

Työn nimi Kouluvalmentajalta saadun tuen merkitys nuoren kouluhyvinvoinnille

Ohjaaja Mikko Romppanen

Tiivistelmä

Vuosi 2024

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka oppilaat kokevat kouluvalmentajan työn vaikuttavan omaan kouluhyvinvointiinsa ja millaista tukea he kokevat saavansa kouluvalmentajalta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa kouluvalmentajan työstä ja sen merkityksestä nuorten kokemusten kautta. Tutkimuskysymyksiä muodostui kaksi: Mitä nuoret kertovat kouluvalmentajan työstä omassa koulussaan? Miten kouluvalmentajan työ eroaa koulun muiden tukea tarjoavien ammattilaisten työstä nuorten kertomana? Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin yhteistyönä Pirkanmaalla sijaitsevan yhteistyökoulun kanssa. Opinnäytetyöllä haluttiin tehdä kouluvalmentajan työtä ja sen merkitystä näkyvämmäksi, sillä oppilaiden hyvinvointia tukevaa työtä tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan aiemmin.

Opinnäytetyön teoriapohjassa kuvattiin työn aiheeseen keskeisesti liittyviä asioita, kuten kouluvalmentajan työtä, kouluhyvinvointia ja nuoruutta ikäkautena. Tutkimusaineisto kerättiin haastatteluilta ja se koostui yhteensä yhdeksästä haastattelusta. Haastateltavina toimi yhdeksäsluokkalaisia, jotka ovat olleet säännöllisesti vuorovaikutuksessa kouluvalmentajan kanssa yhteistyökoulullamme. Yksilöhaastattelut toteutettiin kasvotusten puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä, jossa jokaiselle haastateltavalle oli samat kysymykset, mutta he saivat vastata niihin avoimesti. Haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin ja sisällönanalyysi toteutettiin teemoittelemalla. Teemoittelun tuloksena aineistosta syntyi neljä teemaa, joita olivat: nuorten tukeminen koulussa, kouluvalmentaja ehkäisee yksinäisyyttä, kouluvalmentaja on turvallinen ja luotettava juttukaveri sekä kokemuksia kouluvalmentajan tarpeellisuudesta.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että kouluvalmentajan työllä on positiivisia vaikutuksia koulussa viihtymiseen ja nuorten kouluhyvinvointiin. Tulosten perusteella kouluvalmentajaa pidettiin turvallisena aikuisena, jota on helpompi lähestyä ja jolle on helpompi kertoa asioistaan kuin muille koulun aikuisille. Kouluvalmentajan työnkuvaa pidettiin laajana ja heidän tärkeimpinä työtehtävinään läsnäoloa ja nuorten tukemista erilaisissa elämän asioissa. Työtä pidettiin myös merkityksellisenä ja kouluvalmentajan hyödyntämistä jokaiseen kouluun kannatettiin. Opinnäytetyömme tulosten ja johtopäätösten perusteella teimme näkyvämmäksi kouluvalmentajan työn merkityksellisyyttä ja nuorten kouluhyvinvoinnin tarpeita. Kouluvalmentajan työtä ja sen todellista sisältöä tulisi tutkia lisää ja tehdä näkyvämmäksi erityisesti nuorten kokemusten ja näkökulmien kautta, jotta nuorten tarpeisiin ja kouluhyvinvointiin sekä ennaltaehkäisevään työhön voitaisiin paremmin vastata ja panostaa tulevaisuudessa ympäri Suomen.

Avainsanat kouluhyvinvointi, koulunuorisotyö, kouluvalmentaja, osallisuus, yhteisöllisyys
Sivut 27 sivua ja liitteitä 2 sivua

Degree Programme in Social services

Author Iida Rintala, Julia Koivula

Subject The Importance of a School Coach's Support for a Young Person's Well-being in School

Supervisors Mikko Romppanen

Abstract

Year 2024

The purpose of this bachelor's thesis was to examine students' experiences on how a school coach's work affects their well-being in school and what kind of support are they receive from the school coach. The aim of this study was to produce information of school coach's work and its importance based on young people's experiences. There were two research questions "What do young people tell about the school coach's work at their school?" and "How does school coach's work differ from other professionals who provide support at school?" The thesis was conducted in collaboration with a school located in Pirkanmaa. The idea for the thesis emerged during a work placement. The aim of the bachelor's thesis was to make school coach's work and its importance more visible because the need to support pupils' wellbeing is greater now than ever before.

The knowledge base of this thesis consists of school coach's work, school well-being, and youth as an age period. The data were collected by interviewing nine students who are regularly in interaction with the school coach. The interviews were carried out using half-structured interviewing technique. The questions were the same for everyone. The interviews were transcribed, and the material was analyzed using thematization, a content analysis method. Four themes emerged from the thematic analysis: supporting young people, preventing loneliness, the safety and reliability of school coach and the importance of school coach.

The conclusion of the thesis is that school coach's work has positive effects on young people's well-being and congeniality in school. Based on the results, the school coach was considered a safe adult. The results also showed that it is easier to approach and talk to the school coach than other adults who work in the school. School coach's work description was found wide-ranging, and their most important task was to be present and support young people. The school coach's work was regarded as important, and the respondents recommended that all schools should have one. School coach's work and its importance were made more visible by the results and conclusions of this thesis. There should be more research about school coach's work from the young people's point of view. That way we could respond to young people's needs and invest on preventive work and school well-being all over Finland.

Keywords school well-being, school youth work, school coach, inclusion, communality

Pages 27 pages and appendices 2 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Koulunuorisotyö	2
2.1	Koulunuorisotyötä ohjaavat lait	3
2.2	Koulunuorisotyön mahdollisuudet	3
3	Osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen	5
4	Nuoren kouluhyvinvointi	7
4.1	Nuoren hyvinvointi 15–18-vuotiaana	8
4.2	Kouluhyvinvoinnin seuranta	9
5	Kouluvalmentaja	10
5.1	Kouluvalmentajan työn sisältö	11
5.2	Ennaltaehkäisevä työ	12
5.3	Varhainen tuki ja sen tunnistaminen	12
5.4	Aikaisemmat tutkimukset	13
6	Opinnäytetyön toteutus	14
6.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	14
6.2	Laadullinen tutkimus	14
6.3	Aineiston hankinta haastatteluilla	15
6.4	Aineiston analyysi teemoittelulla	16
6.5	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	16
7	Tulokset	17
7.1	Kouluvalmentaja ehkäisee yksinäisyyttä	18
7.2	Kouluvalmentaja on turvallinen ja luotettava juttukaveri	19
7.3	Kokemuksia kouluvalmentajan tarpeellisuudesta	20
7.4	Nuorten tukeminen koulussa	20
8	Johtopäätökset	21
9	Pohdinta	22
	Lähteet	25

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Nuorten ajatuksia kuvaavat teemat	18
---	----

Liitteet

- Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma
- Liite 2. Saatekirje huoltajille

1 Johdanto

Nuorten pahoinvointi on kasvanut räjähdysmäisesti viime vuosien aikana. Ennaltaehkäisevä työ nuorten parissa on tärkeässä, ellei jopa tärkeimmässä roolissa nuorten pahoinvoinnin ehkäisemisessä. Nuoret tarvitsevat turvallista aikuista, joka on helposti tavoitettavissa ja jolla on aikaa nähdä ja kohdata nuoria. (Jormakka, 2023) Nuorten pahoinvointi näkyy myös koulu yhteisöjen arjessa kasvavina poissaolomäärinä. Nuoret viettävät suuren osan arjestaan koulussa ja oppivelvollisuus koskee jokaista nuorta riippumatta siitä, viihtyvätkö he koulussa vai eivät. (Rimpelä, 2009, s. 14)

Herää kysymys, millaisiin toimiin koulut ovat ryhtyneet parantaakseen nuorten hyvinvointia ja viihtymistä kouluissa. Koulut ovatkin viime vuosien aikana palkanneet yhä enemmän kouluvalmentajia, joiden työn tavoitteena on lisätä hyvinvointia kouluihin ja olla nuorille turvallinen ja helposti lähestyttävä aikuinen. (Mäenpää, 2023) Kouluvalmentajan työtä tehdään ympäri Suomen myös muun muassa koulusosionomin ja koulun yhteisöohjaajan nimikkeillä. Kiinnostus aiheita kohtaan lähti opinnäytetyön toisen tekijän suorittamasta kouluvalmentajaharjoittelusta. Harjoittelun aikana kouluvalmentajan työn tarpeellisuus konkretisoitui ja harjoittelun aikana käydyistä keskusteluista kävi ilmi, että koulussa työskentelevät opettajat ja rehtori pitävät kouluvalmentajan työtä merkityksellisenä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, miten nuoret oppilaat kokevat kouluvalmentajan työn vaikuttavan omaan hyvinvointiinsa ja kuinka merkittäväksi he kokevat kouluvalmentajan työn sekä häneltä saadun tuen. Tutkimusmenetelmänä toimi laadullinen tutkimus ja opinnäytetyötä toteutettiin yhteistyössä erään Pirkanmaalaisen yhteistyökoulun kanssa. Tutkimuksessa haastateltiin koulun nuoria ja pyrittiin selvittämään, millaista tukea nuoret kokevat saavansa kouluvalmentajalta ja miten saatu tuki vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa koulussa. Valmiista tutkimuksesta voivat hyötyä yhteistyökoulun lisäksi myös muiden koulujen kouluvalmentajat, jotka voivat nuorten kokeman perusteella kehittää omaa työtään. Lisäksi valmis opinnäytetyö lisää kouluvalmentajan työn näkyvyyttä ja tutuksi tuleamista. Tutkimuksen aihe on hyvin ajankohtainen ja sitä on tutkittu melko vähän, muita opinnäytetöitä lukuun ottamatta. Aihe on yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä oppilaiden hyvinvointia tukevaa työtä tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan aiemmin. Tutkimuksen avulla nuoret pääsevät kertomaan oman kokemuksensa heille järjestetyn tuen toimivuudesta ja tehokkuudesta.

2 Koulunuorisotyö

Nuorisotyö on hiljalleen vakiintunut Suomen kouluihin ja entistä paremman koulujen ja nuorisotyön tekemän yhteistyön myötä voidaan puhua koulunuorisotyöstä.

Koulunuorisotyöllä tarkoitetaan, että koulun arjessa on jatkuvasti mukana nuorisotyöntekijä. Hän voi kuitenkin toimia erilaisilla nimikkeillä riippuen kunnasta, esimerkiksi kouluvalmentaja tai koulusosionomi. Koulunuorisotyön toiminta vaihtelee kunnittain, sillä osassa kuntia työntekijöitä tähän palkataan aina mahdollisuuksien mukaan ja osassa kuntia tähän ei olla vielä kiinnitytty juurikaan. Joissakin kouluissa koulunuorisotyöntekijä voi olla paikalla päivittäin, kun taas toisaalla hän saattaa vieraila koululla satunnaisemmin. Koulunuorisotyötä tekevä ammattilainen kohtaa nuoria koulussa avoimesti ja matalalla kynnyksellä. Hän osaa toimia ja tukea oppilasta riippumatta ympäristöstä ja hän pystyy edistämään nuoren oppimista silloin kun muut koulun aikuiset eivät ole paikalla tai eivät ehdi. Koulussa tapahtuvalla nuorisotyöllä on paljon vaikuttamismahdollisuuksia huolimatta koulujen tarkoista hierarkioista ja säännöistä. (Korhonen, 2022)

Koulunuorisotyö on ennaltaehkäisevää ja nuorien tarpeista lähtevää kasvatustyötä.

Koulunuorisotyö tapahtuu pääasiassa koulupäivän aikana ja sen tarkoituksena on edistää ja parantaa nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja kouluviihtyvyyttä. Siinä olennaista on nuorten kuunteleminen ja kohtaaminen, sekä osallistaminen toimintaan. Koulunuorisotyö toiminnallaan tukee koulun tavallista arkea ja opetusta. Koulunuorisotyö tarjoaa mahdollisuuden turvalliseen aikuiseen matalalla kynnyksellä. Työtä tekevän tulee hallita ja tuntea nuorten elämämaailmaa, sekä hallita hyvät vuorovaikutuksen ja kohtaamisen taidot. (Koirikivi ym., 2018, s. 8) Koulunuorisotyöntekijä voi antaa korvaamatonta apua opettajille ja oppilashuollolle oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Koulunuorisotyötä tekevällä ammattilaisella ei ole arviointivastuuta nuoren koulumenestykseen tai käytökseen liittyen, vaan hän voi kohdata ja kuulla nuorta paljon vapaammin ja olla läsnä enemmän kuin esimerkiksi opettaja. Tämä onkin erittäin merkityksellistä nuoren oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Nuorisotyöntekijä pystyy myös välittämään tietoa oppilaan hyvinvoinnin tukemiseksi opettajille, jotta voidaan moniammatillisesti tukea oppilasta parhaalla mahdollisella tavalla. (Hännikäinen-Uutela & Penttinen, 2023, ss. 102–103)

Koulunuorisotyö on myös moniammatillista ja tiivistä yhteistyötä eri ammattilaisten kesken. Koulunuorisotyöntekijä tekee yhteistyötä koulun ja opiskeluhuollon eri ammattilaisten kanssa, joihin voi kuulua mm. opettajat, koulupsykologi, kuraattori, erilaiset nuorten järjestöt tai terveydenhoitaja. Yhteistyöllä voidaan saavuttaa nuoren kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen, kun eri ammattilaiset yhdistävät omia tavoitteitaan ja toimintaansa.

Koulunuorisotyö on myös jatkuvasti kehittyvää. Eri puolilla Suomea koulunuorisotyö kehittyi jatkuvasti ja sen toiminnan muotoja pyritään kehittämään monipuolisemmiksi ja laajemmiksi. (Koirikivi ym., 2018, ss. 8–9)

2.1 Koulunuorisotyötä ohjaavat lait

Koulussa tehtävä nuorisotyö on myös eri lakien säätelemää. Esimerkiksi nuorisolaki säätelee koulunuorisotyötä. Nuorisotyön järjestäminen yleisesti kuuluu lain mukaan kunnan tehtäviin. Kunnan vastuulla on luoda edellytykset nuorisotyölle ja sen toteuttamiselle järjestämällä nuorille mm. erilaisia tiloja ja heille suunnattuja palveluita. (Nuorisolaki 1285/2016 § 8) Näiden lisäksi myös esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki säätelevät nuorten kanssa koulussa toteutettavaa opiskeluhoitoa. Tässä laissa säädetään yksilökohtaisesta ja yhteisöllisestä opiskeluhoollosta, joiden mukaan pyritään edistämään mm. nuorten oppimista, hyvinvointia, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Lisäksi laki säätelee opetussuunnitelman mukaisesta opiskeluhoollosta, jonka tarkoituksena on tukea yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia oppilaitoksessa. Sen avulla voidaan tukea, tunnistaa, lieventää ja ehkäistä oppimiseen liittyviä vaikeuksia ja ongelmia. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 § 4, § 5, § 6) Myös perusopetuslaki säätelee koulussa toteutettavaa nuorisotyötä. Perusopetuslaki uudistui osittain vuoden 2023 syksyllä ja siihen liitettiin Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta (947/2022) joka säätelee perusopetuksen suorittamisesta seuraavasti: ”Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.”

Vuosina 2021–2023 oli käynnissä Sitouttava kouluyhteistyö -hanke, jonka tavoitteena oli kehittää sitouttavaa kouluyhteistyötä ja koulussa läsnäoloa. Hankkeen avulla pyrittiin vähentämään ja ennaltaehkäisemään oppilaiden poissaoloja, tukemaan kouluun sitoutumista, vahvistamaan perusoppimista ja taitoja, sekä tunnistamaan ja auttamaan oppimisen ja koulunkäynnin haasteissa. Perusopetuslaki uudistui tämän myötä ja siihen kirjattiin edellä mainitut muutokset. Toimintaa on pyritty vuodesta 2023 alkaen vakiinnuttamaan hankkeen päätyttyä valtakunnallisesti. (OPH, n.d.-a)

2.2 Koulunuorisotyön mahdollisuudet

Koulunuorisotyön positiiviset asiat ja eroavaisuudet muuhun kouluhenkilökuntaan voivat tuntua pieniltä, mutta käytännössä ovat sitäkin suurempia. Koulunuorisotyössä on

mahdollista pitää yllä rentoa, avointa, jatkuvaa ja päivittäistä kommunikaatiota oppilaisiin ja näin olla perillä esimerkiksi nuorten kuulumisista. Nuoret voivat ilmaista omia vaihtelevia tunteitaan ja mielipiteitään, ja näin tuntea tulevansa kuulluiksi. Työntekijä pystyy tukemaan nuoria paremmin, kun he kertovat omia ajatuksiaan ja näin hän pystyy kehittämään menetelmiä ja tapoja, jolla pystyy edistämään nuorten oppimisen edistymistä, sekä yhteisöllisyyttä. (Hännikäinen-Uutela & Penttinen, 2023, ss. 111–112)

Koulunuorisotyötä voidaan toteuttaa erilaisin tavoin ryhmissä, mutta myös yksilön kanssa. Koulunuorisotyössä tärkeää on luottamussuhteen luominen, joka luodaan parhaiten nuoren yksilöllisessä kohtaamisessa. Ryhmässä työskentely on kuitenkin myös välttämätöntä, koska sen avulla pyritään vahvistamaan yhteisöllisyyttä ja jakamaan kokemuksia nuorten kesken. Koulunuorisotyön toiminta voi tapahtua oppitunneilla, välitunneilla tai erillisellä niiden ulkopuolisella ajalla. Koulunuorisotyötä tekevä ammattilainen kuten kouluvalmentaja osaa kuitenkin tilanteen ja tuen tarpeiden mukaisesti valita oikeat toimintatavat ja menetelmät nuorten tukemiseksi. (Hännikäinen-Uutela, 2023, ss. 102–103)

Koulunuorisotyössä on monia mahdollisuuksia ja koulun eri ammattilaisten keskeisen yhteistyön ja tuntemisen avulla voidaan saavuttaa turvallinen ja viihtyisä kouluyhteisö, jossa on mahdollisuus oppia ja toimia yhdessä. Koulunuorisotyö ja työntekijän työkuva on joustava, sekä vaihteleva ja se voi näyttäytyä monessa muodossa. Näihin toimintoihin lukeutuvat esimerkiksi teematunnit, yhteistyö nuoren kanssa valinnaisaineiden valinnassa, opettajan työparina toimiminen, nuorten osallistaminen välituntitoimintaan, toimintapäivät, luokkaretket ja tapahtumat nuorten kanssa, kerhotoiminta ja ryhmätunnit. (Koirikivi ym., 2018, s. 7)

Esimerkiksi Salpausselän yläkoulussa koulunuorisotyöntekijä osallistuu moneen ja tekee opettajien kanssa tiivistä yhteistyötä. Koulunuorisotyöntekijä on järjestänyt yhdessä opettajien ja muun oppilashuoltoryhmän kanssa oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi mm. välituntitoimintaa ja erilaisia teematunteja tunnetaitojen harjoittamiseksi. Näiden lisäksi hän työskentelee tarvittaessa enemmän sellaisten luokkien kanssa, joissa ilmenee tarvetta. Salpausselän yläkoulun koulunuorisotyöntekijä myös korostaa, että jotta koulunuorisotyö pääsee tavoitteeseensa eli kouluviihtyvyyden ja nuorten yhteisöllisyyden lisäämiseen, sekä osallistamisen lisäämiseen, sekä ongelmatilanteiden välttämiseen, niin tarvitaan tiivistä yhteistyötä koulun eri ammattilaisilta. Hän kokee myös, että palautteiden kysyminen ja nuorten sitouttaminen jatkamaan tällaisia työskentelytapoja ovat tärkeässä roolissa. (Gröös, 2021, ss. 11–13)

3 Osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen

Osallisuutta ei voida määritellä yhdellä oikealla tavalla. Suomessa puhutaan osallisuuden lisäksi osallistumisesta, mutta näitä kahta termiä ei voida käyttää yhtenäisesti rinta rinnan, koska ihminen voi osallistua esimerkiksi säännöllisesti harrastusryhmään, mutta ei silti välttämättä tunne osallisuutta siellä. (Nuoret ja osallisuus, n.d.) Osallisuus on siis laaja käsite, mutta se voidaan kuitenkin jakaa sosiaaliseen ja poliittiseen osallisuuteen.

Sosiaalisessa osallisuudessa korostetaan ihmisen jäsenyyttä, kuulumisen ja arvostuksen tunnetta, elämän vuorovaikutuksellisia suhteita, sekä ihmisen omaa paikkaa osana itseä isompaa yhteisöä. Poliittisessa osallisuudessa korostetaan ihmisen päätöksentekoa ja vaikuttamismahdollisuuksia, valtaa ja vastuuta, sekä osallistumista oman lähiympäristönsä suunnitteluun ja muutosten havaitsemista. (Kiilakoski, 2016, s. 41) Osallisuuden ei tulisi olla vain hetkellistä osallistumista johonkin ja kokemusta siitä, vaan jo nuoresta jokaisella tulisi olla mahdollisuus tuntea osallisuutta päivittäin. Tämä on mahdollista erilaisissa yhteisöissä, joissa nuori pääsee osallistumaan toimintaan, suunnittelemaan, vaikuttamaan ja tulemaan nähdyksi, sekä kuulluksi omana itsenään. Koulun ollessa suuri osa nuorten elämysympäristöä, se onkin tärkeässä roolissa päivittäisen osallisuuden edistämässä. (Nuoret ja osallisuus, n.d.)

Osallisuuden kehittäminen ja edistäminen on vuosia ollut kouluissa kehittämisen kohde ja perusopetuslakiin on kirjattu säädös, jonka mukaan opetuksen järjestäjän velvollisuuksiin kuuluu edistää jokaisen oppilaan osallisuutta ja huolehtia siitä, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus ilmaista itseään oppilaisiin liittyvissä asioissa ja osallistua suunnitteluun, kuten koulun tai luokan sääntöjen laatimiseen, sekä osallistua koulun kaikkeen toimintaan ja sen kehittämiseen. (Perusopetuslaki 628/1998, § 47)

Osallisuutta on kuvattu Innokylän tekemässä innovaatiokatsauksessa myös jakamalla se kolmeen osa-alueeseen; osallisuus omassa elämässä, osallisuus paikallisesta hyvästä, sekä osallisuus vaikuttamisen prosesseissa. Osallisuus tarkoittaa niin sanottua hyvinvoinnin tilaa, joka on muuttuva ja joka tapahtuu ihmisten välisessä toiminnassa, vuorovaikutuksessa ja uskomuksissa. Innokylän mukaan osallisuus omassa elämässä tarkoittaa sitä, että jokaisella on elämässään omat mahdollisuudet kasvaa, toteuttaa itseään ja vaikuttaa asioihin. Ihmisten oman elämän osallisuuden kokemuksia voi lisätä esimerkiksi yksilöllisten voimavarojen vahvistuminen, onnistumisen kokemukset tai mahdollisuus osallistua omaan palvelusuunnitelmaansa. Osallisuus vaikuttamisen prosesseissa tarkoittaa, että ihmiset vaikuttaisivat yhteisiin asioihin yhdessä, toisivat esille oman mielipiteensä ja pyrkisivät yhdessä vaikuttamaan kansalaisina. Tämän osallisuuden toteutumista voidaan edistää

esimerkiksi tilaisuuksilla, joissa heikompiosaiset voivat tuoda esiin kokemuksiaan ja puolustaa oikeuksiaan. Osallisuus paikallisesta yhteishyvästä taas on ihmisten välistä yhteistä toimintaa, jolla voidaan luoda mm. yhteisöllistä hyvinvointia. Tämä toiminta tarkoittaa avointa toimintaa ihmisten arkisissa ympäristöissä, kuten esimerkiksi kylätalo-toimintaa tai erilaisia kerhoja. (Koivisto ym., 2018, ss. 8–9)

Kouluvalmentajan tai koulunuorisotyöntekijän työnkuvaan kuuluu olennaisesti nuorten osallisuuden ja kouluviihtyvyyden edistäminen. Hän pystyy lisäämään erilaisten menetelmien ja toiminnan avulla nuorille vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuuden kokemuksia, sekä kuulluksi ja nähdyksi tulemisen tunnetta mm. erilaisten ryhmien myötä. Työntekijä osallistuu olennaisesti nuorten osallisuuskasvatukseen myös järjestämällä ja olemalla osa oppilaskunnan hallitusta ja tukioppilastoimintaa. (Koirikivi ym., 2018, s. 7)

Yhteisö on käsitteenä hyvin laaja, mutta tässä tapauksessa, kun kyseessä ovat nuoret koulussa, sillä tarkoitetaan tietyn alueen ympärille koostunutta joukkoa. Tämä on joukko yksilöitä, mutta heillä on kaikilla yhteinen tehtävä ja päämäärä. Yhteisö muodostuu erilaisista yksilöistä ja ryhmistä, joihin kuuluu ryhmän jäsenten erilaisia ominaisuuksia ja rooleja. Ryhmien ja yhteisön syntyyn vaikuttavat esimerkiksi muiden mielipiteet toisesta, sitoutuminen ja panostus ryhmään, sekä erilaiset voimakkaat tai ujommat persoonat. Nämä kaikki vaikuttavat siihen, millaiseksi yhteisö muodostuu ja miten se toimii. Yksilöt toimivat yhteisössä aina jollakin tavalla yhteen, mutta se ei takaa yhteisöllisyyden muodostumista. Yhteisöllisyyden syntyminen yhteisössä vaatii, että ihmisten väliset suhteet toimivat ja ovat positiivisia. Yhteisöllisyyden syntyminen ja sen tukeminen vaatii yhteisössä luottamusta, avointa vuorovaikutusta kaikilta ja kaikkien osallistumista. Yhteisöllisyyden tavoitteena on, että jokainen tuntisi itsensä hyväksytyksi ja kokisi arvostusta, sekä osallisuutta omana itsenään. (OPH, n.d.-b)

Kun kyseessä on kouluyhteisö, sen toimivuuteen vaikuttavat edellä mainittujen lisäksi usein ennakkoluulot. Ennakkoluuloja taas syntyy usein nuorten puutteellisen tiedon tai asioista tietämättömyyden vuoksi. Tämän vuoksi entistä tärkeämpää koulussa olisi opettaa ja tuoda tietoa asioista, jotka aiheuttavat ennakkokäsityksiä, mm. erilaisista kulttuureista ja pyrkiä luomaan nuorille positiivista ennakkoluulotonta asennetta. Asenteiden muutos ei kuitenkaan aina riitä ja sen vuoksi opetus ja tiedon jakaminen asioista tulisi sisällyttää päivittäiseen opetukseen jo perusopetuksen alusta alkaen erilaisin menetelmin. Yhteisöllisyyttä koulussa voidaan lisätä myös ryhmätyöskentelyllä. Oleellista on, että ryhmätyöskentely on riittävän pitkäkestoista ja tasa-arvoista, ilman ryhmien välistä kilpailua. Ryhmätyöskentelyssä tulisi

pyrkä siihen, että jokainen saa ryhmässä merkityksellisen kokemuksen ja jäsenten välillä on jatkuvaa ja avointa vuorovaikutusta. (OPH, n.d.-b)

Yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttamisesta koulussa on säädetty myös laissa. Oppilaiden hyvinvoinnin perusedellytys on toimiva ja turvallinen opiskeluyhteisö ja -ympäristö. Koulussa nuorten yhteisöllisyyttä voidaan tukea yhteisöllisen opiskeluhoillon toimintakulttuurilla ja toimilla. Yhteisöllinen opiskeluhoito velvoittaa jokaista koulussa työskentelevää edistämään nuorten ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Yhteisöllinen työ pitää sisällään kaikkiaan nuorten vuorovaikutustaitojen vahvistamisen, mielenterveyden edistämisen, opintojen etenemisen varmistamisen ja edistämisen, opintojen järjestämisen hyvinvointia tukevalla tavalla, kouluympäristön terveellisenä ja turvallisena pitämisen, huoltajien osallistamisen, terveiden elintapojen tukemisen, sekä kiusaamisen ja muun häirinnän ehkäisemisen. (THL, n.d.)

4 Nuoren kouluhyvinvointi

Oppilaan viihtyminen koulussa on koulujen vastuulla ja se on monen kouluhyvinvoinnin osa-alueen summa. Kouluhyvinvointi voidaan jakaa neljään osaan: sosiaaliset suhteet, koulun olosuhteet, mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen sekä terveydentila. Pahoinvointi kouluissa on lisääntynyt viime vuosien aikana huomattavasti. Usein pahaa oloa ja sen syitä tarkastelemalla pystytään luomaan paremmin käsitys siitä, mitä kouluhyvinvointi on. (Heinonen, 2019)

Kouluhyvinvoinnin toteutumiseen ei välttämättä tarvita vaativia ponnisteluja. Keskeistä kouluhyvinvoinnin toteutumisessa on tukea myönteisiä ja voimaannuttavia kokemuksia ja torjua negatiivisia ja ikäviä kokemuksia. Aika, tilannetaju ja sensitiivisyys ovat asioita, joiden pohjalta kouluhyvinvointia pystytään toteuttamaan. Oppilaiden kohtaaminen, huolien ja murheiden kuunteleminen sekä luottamuksellisen suhteen luominen vaativat aikuiselta sekä aikaa että tilannetajua. On myös erityisen tärkeää tunnistaa, milloin oppilas tarvitsee tukea ja tarjota sitä, mikäli nuori ei osaa tai uskalla sitä itse pyytää. Nuoret kertovat ongelmistaan pääsääntöisesti sellaiselle aikuiselle, johon he kokevat voivansa luottaa. Aikuisen asenne nuorta ja hänen kokemia haasteita kohtaan on tärkeää. Nuoren kertomiin ongelmiin tulisi aina suhtautua vakavasti, jottei nuorelle jäisi tunnetta, että hänen ongelmiaan vähätellään. (Heinonen, 2019)

Opetussuunnitelma päivitettiin vuonna 2016 ja siihen lisättiin oppilaiden turvallisuuteen liittyvien taitojen opetusta. Päivityksen tavoitteena on saada nuoret havainnoimaan ja tunnistamaan sekä omaan että toisten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Pyrkimyksenä on myös saada oppilaat kehittämään ja käyttämään erilaisia tapoja, joilla kouluhyvinvointia voidaan lisätä. Tarkoitus on jatkossakin panostaa nuorten hyvinvointiin kouluissa ja korostaa oppilaiden roolia koulun turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäjinä. Kouluympäristössä esiintyviin ongelmiin tulisi puuttua heti. Puuttumiseen ja ongelmien ehkäisyyn vaikuttaa muun muassa koulun ilmapiiri, jonka tulisi olla avoin, keskustelevalle ja rohkaisevalle.

(Rikoksenteorianta, n.d.)

4.1 Nuoren hyvinvointi 15–18-vuotiaana

Nuorten kouluhyvinvointia ja sen edistämistä ajateltaessa, tulee huomioida nuoren kasvu ja kehitys ikäkauden mukaan. Nuoren ikäkautta 15–18-vuotiaana kutsutaan yleensä keskinuoruudeksi. Keskinuoruuden vaiheessa nuoret käyvät siis yläastetta tai toisen asteen koulutusta ja koulutuspaikka onkin ympäristönä suuri osa nuoren elämää, jonka vuoksi koulutuksen ammattilaisten tulisi kiinnittää huomiota keskinuoruuden kehitysvaiheeseen. Tämä on nuoruuden vaihe, jossa nuoren tunne-elämä ja ajattelutaidot kehittyvät ja nuori kykenee tekemään itsenäisiä valintoja ja päätöksiä, sekä hahmottamaan niiden syy-seuraussuhteita. Nuorelle on muodostunut omia mielipiteitä ja hän etsii omaa identiteettiään, sekä pyrkii hiljalleen irrottautumaan vanhemmistaan. Myös kaverit ovat keskinuoruudessa tärkeässä roolissa. (Korhonen, 2021)

Keskinuoruudessa persoonallisuus rakentuu. Tämä tarkoittaa nuoren omien ajatusten ja käyttäytymisen muokkautumista pysyvämmäksi. Jokainen nuori kehittyy omaksi persoonaksi, jolla on omat mielipiteet asioista ja kiinnostuksen kohteet. Nuori myös opettelee käsittelemään tunteitaan ja tekee käytöksellään näkyväksi omaa itseään ja itsenäistymistään. Keskinuoruudessa yksi tärkein kehitystehtävä on pyrkiä luomaan identiteettiä. Jokaisella nuorella tämä on erilainen ja eripituinen prosessi. Nuoret luovat identiteettiä kokeilemalla ja testaamalla asioita ja pyrkimällä irrottautumaan vanhemmistaan. Tämä näkyy usein esimerkiksi siinä, että nuori koittaa olla jotain muuta mitä hänen vanhempansa haluaisivat. Tämän kaiken lisäksi keskinuoruudessa itsenäistyminen, seksuaalinen kehitys ja ihmissuhdeasiat kehittyvät jokaisella yksilöllisesti ja vaikuttavat nuoren elämään merkittävästi.

Nuori tarvitseekin tässä elämänvaiheessaan itsenäistymisestä ja vanhemmista irrottautumisestaan, sekä muista muutoksista huolimatta tukea aikuisilta. Nuorella olisi hyvä

olla elämässään ainakin yksi luotettava aikuinen, jolle hän pystyisi puhumaan. Aikuinen voi tukea, kannustaa ja rohkaista nuorta, samalla kuitenkin asettaen tietyt rajat. Nuori tulisi hyväksyä aina yksilöllisesti sellaisena kuin hän on. Hänen tulisi antaa näyttää tunteensa ja auttaa häntä niiden käsittelemisessä, ja esimerkiksi epäonnistumisia kohdatessa kannustaa positiivisuuteen. Monelle nuorelle luotettava aikuinen voi kodin sijaan löytyä ainoastaan koulusta tai vapaa-ajalta. Näissä tapauksissa kouluterveydenhoitajat, kuraattorit, nuorisotyöntekijät ja kouluvalmentajat ovat ratkaisevassa roolissa nuoren hyvinvoinnin ja kehityksen tukemisessa. (Nyström & Narinen, n.d.)

4.2 Kouluhyvinvoinnin seuranta

Suomessa terveyden ja hyvinvoinnin laitos tutkii ja seuraa koulua käyvien lasten ja nuorten kouluhyvinvointia, koulunkäyntiä ja muita niihin liittyviä asioita keräämällä seurantatietoa kouluterveyskyselyllä. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi ja se on saanut alkunsa jo vuonna 1996. Nykyään kouluterveyskyselyyn vastaavat perusopetuksessa olevat 4. ja 5. luokkien oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat. Kouluterveyskyselyn avulla saadun tiedon perusteella pystytään edistämään nuorten hyvinvointia eri tahoilla. Oppilaitosten on mahdollisuus kehittää opiskeluhoitotyötä ja koulu yhteisöjen hyvinvointia. Kuntien on mahdollista hyödyntää tietoa erilaisia hyvinvointistrategioita ja suunnitelmia laatiessaan. Yhteiskunnallisella tasolla tietoa voidaan hyödyntää päätöksenteossa mm. politiikkaohjelmien ja lakien osalta. (THL, 2024)

Kouluterveyskysely on toteutettu edellisen kerran vuonna 2023, joten nuorten hyvinvoinnista saatu tieto on suhteellisen tuoretta. Kyselyyn vastasi silloin noin 103 000 oppilasta luokilta neljä ja viisi, noin 91 000 oppilasta luokilta kahdeksan ja yhdeksän sekä noin 45 000 lukion opiskelijaa ja noin 21 000 ammatillisen oppilaitoksen opiskelijaa. (THL, 2023a) Viime vuoden kyselystä saatujen tulosten perusteella suuri osa lapsista ja nuorista koki olevansa tyytyväisiä elämäänsä, mutta osa kertoi hyvinvointiaan kuormittavan ja vaikeuttavan erilaiset tekijät. Lisäksi viime vuosien tuloksiin verraten esimerkiksi yksinäisyyttä koettiin yhtä paljon kuin vuonna 2021 ja viikoittaista kiusaamista koki yhä useampi kuin muina aiempina vuosina. (THL, 2023b)

Kouluvalmentajat työskentelevät usein perusopetuksessa, joten kouluterveyskyselyn tuloksia voidaan nyt tarkastella perusopetuksessa olevien lasten ja nuorten vastausten näkökulmasta. Tulosten perusteella yli 80 % alakouluikäisistä vastanneista koki olevansa tyytyväisiä elämäänsä. Yläkouluikäisillä oli enemmän hajontaa, kun pojista 79 % ja tytöistä vain 54 % koki olevansa tyytyväisiä. Etenkin yläkouluikäisillä tyytyväisyys oli laskenut

verrattuna vuoteen 2021. Kohtalaista ja vaikeaa ahdistusta koki huomattavasti suurempi osa yläkouluikäisistä tytöistä kuin aiempina vuosina. Samanikäisillä pojilla ahdistusta kokevien osuus oli pysynyt melko samana. (THL, 2023b, ss. 2–3)

Vuoteen 2023 mennessä koulunkäynnistä pitävien lasten ja nuorten määrä on laskenut selvästi verrattuna aiempiin vuosiin kaikissa vastaajaryhmissä, paitsi ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla. Alakouluikäisistä vastanneista yli 70 % piti koulunkäynnistä, kun taas yläkouluikäisten poikien osalta osuus oli 57 % ja tyttöjen osalta vain 47 %. Näiden lisäksi kouluterveyskyselyssä on selvitetty lukuisia muita asioita kuten yksinäisyyden ja kiusaamisen kokemuksia. Yksinäisyyden on todettu kasvaneen tai pysyneen samalla tasolla jokaisella vastaajaryhmällä vuodesta 2019 eteenpäin. Vähintään kerran viikossa koettua kiusaamista taas ilmeni enemmän kuin aiempina vuosina, erityisesti yläkouluikäisten vastaajien osalta. (THL, 2023b, ss. 1–8) Nämä tuoreimmasta kouluterveyskyselyistä saadut tulokset kertovat osaltaan siitä, että lasten ja nuorten kouluhyvinvointi on monella osalla laskusuunnassa ja asioihin tulisi puuttua varhaisessa vaiheessa ja kehittää ennaltaehkäiseviä menetelmiä opiskeluhooltoon entistä enemmän.

5 Kouluvalmentaja

Kouluvalmentaja on kouluissa työskentelevä ohjaaja, jonka työn tavoitteena on tukea oppilaiden kiinnittymistä kouluun sekä kasvattaa oppilaiden osallisuutta, hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta ja motivaatiota. Kouluvalmentajan työnkuva vaihtelee koulusta ja kunnasta riippuen, mutta päätavoite on kaikilla sama: saada oppilaat tulemaan kouluun ja viihtymään siellä. (Mäenpää, 2023) Kouluvalmentaja kuuluu koulun henkilökuntaan, mutta hänellä ei ole saman kaltaista vastuuta oppilaista kuin rehtorilla ja opettajilla.

Kouluvalmentaja kuuluu opetuksen järjestäjän palkkaamaan muuhun henkilöstöön. (Vilen, 2023, s. 1)

Seuraavissa alaluvuissa avaamme tarkemmin kouluvalmentajan työnkuvaa ja työtehtäviä sekä aiempia tutkimuksia, joita on toteutettu samasta aiheesta. Kouluvalmentajan työnkuva hakee vielä raamejaan ja sitä voidaan jatkossakin muokata vastaamaan entistä paremmin nuorten tarpeita.

5.1 Kouluvalmentajan työn sisältö

Kouluvalmentajan työn sisältöä ohjaa muun muassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Laissa on määritetty, että jokainen koulussa työskentelevä aikuinen on vastuussa oppilaiden hyvinvoinnin edistämisestä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 § 4) Työtä määrittää myös perusopetuslaki, johon kouluvalmentajan olisi hyödyllistä työtään varten perehtyä. Näihin lakeihin tutustumalla kouluvalmentaja voi helpommin rajata työtään. Esimerkiksi salassapitoon ja kirjaamiseen liittyvät roolijaot on määritelty lakien pykälissä. Lakien lisäksi kouluvalmentajaa sitoo opiskeluhuoltosuunnitelma sekä opetussuunnitelma. Kouluvalmentajan sisäisiin lukuvuosisuunnitelmiin olisi hyvä kirjata tavoitteita myös kouluvalmentajantyölle, jotta työn tavoitteellisuus tulisi näkyvämmäksi ja sitä tuettaisiin. (Vilen, 2023, ss. 2-3)

Kouluvalmentajan tarkoituksena on olla matalan kynnyksen tuki ja puolueeton, turvallinen aikuinen, jota oppilaiden on helppo lähestyä. Kouluvalmentajat ovat osa moniammatillista ryhmää muiden oppilaiden asioita hoitavien ammattilaisten kanssa. Kouluvalmentajan työnkuvaan kuuluu myös palveluohjaus, jossa oppilaita ohjataan oppilashuollon piiriin. (Kettunen, 2018)

Kouluvalmentaja on helposti tavoitettavissa ja useimmiten ilman ajanvarausta. Koska kouluvalmentajalla ei ole velvoitetta opettaa, hänellä on aidosti aikaa tavata ja tukea nuoria myös oppituntien aikaan. (Turku, n.d.) Välituntien aikana kouluvalmentajan voi tavoittaa koulun käytäviltä ja muuna aikana esimerkiksi puhelimitse tai sosiaalisen median kautta. Kouluvalmentaja rohkaisee nuoria puhumaan omista asioista ja kuulumisistaan ja voi parhaimmillaan edistää puhumisen kulttuuria koulussa. Yhteyttä kouluvalmentajaan voivat ottaa koulun oppilaiden lisäksi myös vanhemmat ja opettajat. (Vaasa, 2021)

Yleisen läsnä olemisen lisäksi kouluvalmentajat järjestävät myös erilaista toimintaa esimerkiksi välituntien aikana tai koulupäivän päätyttyä. Nuorten kanssa työskennellessä on tärkeää osata kohdata nuoria ja saada aikaan tunne, että nuori on tullut kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä työ ovat kouluvalmentajan työssä keskeisiä arvoja. (Vaasa, 2021) Kouluvalmentajan roolia kouluissa voi verrata sosiokulttuuriseen innostajaan, jonka tehtävänä on luoda suhteita yhteisöissä. Hyvä innostaja saa yksilön tai ryhmän motivoitua ottamaan osaa kasvatukselliseen ja sosiaaliseen toimintaan. Toimintaan osallistuminen luo ja kehittää vuorovaikutusta yhteisön sisällä. (Kurki, 2020)

5.2 Ennaltaehkäisevä työ

Kouluissa tehtävään ennaltaehkäisevään työhön sisältyy esimerkiksi yhteisöllisyyden edistämistä, oppilaiden kohtaamista erilaisissa tilanteissa sekä varhaista puuttumista poissaoloihin. Mikäli oppilaalla on runsaasti poissaoloja ja haasteita tulla kouluun, kouluvalmentajat tukevat aktiivisesti yhdessä muiden koulun oppilashuollon toimijoiden kanssa oppilaan kouluun paluuta. Lisäksi kouluvalmentajat toimivat linkkinä eri toimijoiden välisessä yhteistyössä ja ohjaavat erilaisia ryhmäytymistä edistäviä harjoitteita. (Markkanen, Rumpu jne., s. 94) Elokuussa 2023 päivitetystä perusopetuslaissa määrätään seuraavaa: ”Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan opiskelijan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti.” Paine oppilaiden lisääntyneistä poissaoloista onkin vaikuttanut siihen, että kunnat ovat palkanneet kouluihin lisää kouluvalmentajia. (Thomsson, 2019)

Kouluvalmentaja tekee koulussa kasvatuksellista ehkäisevää työtä erilaisten teemojen parissa. Ennaltaehkäisevän työn tarkoitus on ehkäistä nuorten ongelmia esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöön, väkivaltaan tai mielenterveyden ongelmiin liittyen. Ehkäisevässä työssä on tärkeää korostaa hyvää ja tasapainoista elämää sekä luoda avointa keskustelua nuorten kanssa ongelman tai riskin ympärille. Esimerkiksi ehkäisevää päihdetyötä tehdessä on hyvä puhua päihteiden käytöstä ja käyttöön liittyvistä vaaroista sekä herätellä nuorten kriittistä ajattelua päihteisiin liittyen. Kaikessa ehkäisevässä työssä tuetaan yksilön toimijuutta ja itsetunnon vahvistumista. (Nivala & Rynänen, 2019, s. 268)

5.3 Varhainen tuki ja sen tunnistaminen

Suomessa on pyritty toteuttamaan varhaista tukea ja puuttumista jo 1990-luvun lama-ajoista lähtien. Lapsia sekä nuoria yritetään saada tarpeelliseksi arvioitujen tukipalveluiden luokse mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, heti jos heidän käyttäytymisensä sitä vaatii. Tarkoituksena on huomata, tunnistaa ja puuttua kaikkiin riskeihin ja ongelmiin, jotka uhkaavat nuorten ja lasten kehitystä tai hyvinvointia. Nykypäivänä tukityössä huomioidaan lasten ja nuorten oma asiantuntijuus kuuntelemalla heidän mielipiteitään. Tavoite on saada jokaisen lapsen ja nuoren oma ääni kuuluviin ja tulla kohdatuksi sekä arvostetuksi omana itsenään. (Nivala & Rynänen, 2019, s. 280)

Varhaisen tuen tunnistamisessa on tärkeää toimia ajoissa. Tavallisen arkisen vuorovaikutuksen keskellä tapahtuva tuki on kaikkein parasta. Lapselle tai nuorelle tulee

tarjota positiivista huomiota ja vahvistaa heidän kehitystensä ja kasvua. Vaikka tuen tarve olisi välillä intensiivisempää, ei ihmistä tulisi asettaa niin sanotusti tikun nokkaan passiiviseksi kohteeksi. (Nivala & Ryyänen, 2019, ss. 280–281)

5.4 Aikaisemmat tutkimukset

Kouluvalmentajan työnimike on melko uusi, vaikka työtehtävää on toteutettu vastaavilla nimikkeillä jo useita vuosia. Ehkä juuri tästä syystä aiempia tutkimuksia kouluvalmentajan työhön liittyen löytyy lähinnä AMK-tasoisista opinnäytetöistä. Opinnäytetöissä on tutkittu muun muassa kouluvalmentajien omia näkemyksiä työstään sekä koulun henkilökunnan tai oppilaiden vanhempien kokemuksia työn vaikutuksista. Lähes kaikki kouluvalmentajan työstä tehdyt tutkimukset on toteutettu keräämällä vastauksia koulussa työskentelevistä aikuisilta.

Miettisen ja Raassinan julkaisemassa YAMK-tason opinnäytetyössä tutkittiin koulusosionomeja kouluhyvinvoinnin edistäjinä. Tarkoituksena oli selvittää, millainen mielikuva koulusosionomeilla ja heidän esimiehillään on kyseisestä työstä sekä millainen rooli koulusosionomeilla on peruskoulujen koulu yhteisöissä. Tutkimustulokset osoittivat, että koulusosionomeille on tarvetta ja että heidän tekemänsä työ koettiin olennaiseksi ja tärkeäksi osaksi oppilaiden hyvinvointia. (Miettinen & Raassina, 2016)

Samaa teemaa tutkivat myös Vaasan ammattikorkeakoulun opiskelijat Lahtinen ja Luomapuro (2023) tuoreessa opinnäytetyössään, jossa selvitettiin kouluvalmentajan työnkuvaa ja merkitystä lukiossa. Tutkimuksessa haastateltiin koulun henkilökuntaa ja kouluvalmentajan palveluja käyttäviltä opiskelijoilta kerättiin vastauksia kyselyn avulla. Tutkimuksessa selvitettiin, miten kouluvalmentaja tukee nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tulosten perusteella kouluvalmentajan työ on nopeasti saavutettavaa matalan kynnyksen tukea. Vastauksista kävi ilmi, että kouluvalmentajan rooli koulu yhteisössä on olla turvallinen ja helposti lähestyttävä aikuinen. (Lahtinen & Luomapuro, 2023)

Laurea ammattikorkeakoulun oppilaat Säkjärvi ja Roth ovat tutkineet opinnäytetyössään nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta. Tutkimuksessa nuoret vastasivat sähköiseen kyselyyn ja vastausten perusteella kehitetään kouluvalmentajan tekemää yksilötyötä. Tutkimuksen perusteella nuorten ajatukset kouluvalmentajan tekemästä yksilötyöstä ovat positiivisia ja he kokevat saamansa tuen merkitykselliseksi. Tutkimuksesta selviää, että kouluvalmentajan työtä voidaan kehittää keskittymällä vuorovaikutukselliseen kohtaamiseen. (Säkjärvi & Roth, 2022)

6 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita noudattaen. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska halusimme ymmärtää tutkittavaa asiaa syvällisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Opinnäytetyötä tehtiin yhteistyössä sopimamme Pirkanmaalaisen yhteistyökoulun kanssa. Yhteistyökoulun kanssa pidettiin yhteyttä opinnäytetyöprosessin aikana puhelimitse ja sähköpostitse koulun rehtorin sekä kouluvalmentajan kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, miten nuoret oppilaat kokevat kouluvalmentajan työn vaikuttavan hyvinvointiinsa ja kuinka merkittäväksi he kokevat kouluvalmentajan sekä häneltä saadun tuen koulussaan. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla nuoria, jotka ovat säännöllisesti vuorovaikutuksessa kouluvalmentajien kanssa omassa koulussaan. Kouluvalmentajien lopulta vähäisen määrän vuoksi emme julkaise opinnäytetyössämme koulun nimeä tai paikkakuntaa, jotta tutkimusaineisto ja haastateltavat pysyvät yksityisenä, eikä vastaajia pysty yhdistämään vastauksiin, vaan puhumme siis yhteistyökoulusta. Tässä luvussa kerromme tarkemmin tutkimuksen tehtävästä, esittelemme tutkimuskysymykset sekä avaamme lukijalle aineistonhankintaa ja analyysiä.

6.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänä oli selvittää, kuinka yhteistyökoulumme yhdeksäsluokkalaiset nuoret kokevat kouluvalmentajan työn vaikuttavan omaan kouluhyvinvointiinsa ja millaista tukea he kokevat saavansa kouluvalmentajalta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa kouluvalmentajan työstä ja sen merkityksestä nuorten kokemusten kautta. Tutkimuskysymyksiä muodostui tutkimustehtävän perusteella kaksi.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä nuoret kertovat kouluvalmentajan työstä omassa koulussaan?
2. Miten kouluvalmentajan työ eroaa koulun muiden tukea tarjoavien ammattilaisten työstä nuorten kertomana?

6.2 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja sen moninaisuuden ymmärtäminen. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään uuden tiedon

syntymiseen tutkittavan kohteen kokonaisvaltaisen tutkimisen sekä tosiasioiden esiin tuomisen kautta. Tutkimukseen sisältyy laajaa tiedonhankintaa ja aineiston kokoaminen tapahtuu aidoissa tilanteissa, kuten esimerkiksi haastattelemalla. Tutkijan havainnot ja tutkittavien kanssa käydyt keskustelut ovat laadullisessa tutkimuksessa mittausvälineitä luotettavammaksi koettuja tiedonkeruumenetelmiä. (Hirsjärvi ym., 2010, ss. 161–164)

Laadullinen tutkimus arvostaa tutkittavien persoonallista subjektisuutta. Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on henkilökohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Laadullisen tutkimuksen tavoite on kuvata tutkittavien maailmaa heidän oman toimintansa ja kokemansa kautta. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistoa ei yleensä muokata numeraaliseen muotoon, vaikka joistain aineistoista pystytään numeraalisesti laskemaan tiettyjä yhtäläisyyksiä. Numeraalisten faktojen sijaan tutkimuksen aineistojen sisältö on se, mihin laadullinen tutkimus ensisijaisesti keskittyy. (Juhila, 2021)

6.3 Aineiston hankinta haastatteluilla

Tutkimusaineistomme tuottajina toimi yhteistyökoulun yhdeksäsluokkalaisia oppilaita. Haastateltavat ovat täyttäneet 15-vuotta ja saivat itse antaa suostumuksena tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuksemme edellytti kuitenkin saatekirjeen lähettämistä, jossa ilmoitettiin nuorten huoltajille heidän oman nuorensa haastattelututkimukseen osallistumisesta. Tutkimuslupaa anoimme kaupungilta, jossa kyseinen koulu sijaitsee. Haastateltavat oppilaat tekevät yhteistyötä opinnoissaan kouluvalmentajan kanssa säännöllisesti ja heistä jokainen oli halukas vastaamaan haastatteluun. Haastateltavat saivat perehtyä haastattelukysymyksiimme hieman etukäteen, jotta he pystyisivät vastaamaan mahdollisimman laajasti. Haastattelut toteutettiin yhteistyökoulun tiloissa nuorten koulupäivän aikana. Haastattelut toteutettiin koululla, sillä se on haastateltaville tuttu ympäristö. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna ja jokaiseen haastatteluun varattiin sama aika. Yksi haastattelu oli kestoaltaan 5–10 minuuttia. Kaksi haastateltavaa vastasivat toiveestaan haastatteluun myöhemmin sähköpostitse, koska eivät päässeet osallistumaan haastattelupäivänä. Tavoitteenamme oli haastatella vähintään 5 oppilasta, mutta lopulliseen aineistoon saimme halukkaita haastateltavia 9 oppilasta.

Haastattelun tarkoituksena oli saada tietoa, jolla voimme vastata tutkimustehtäväämme ja tutkimuskysymyksiimme. Haastatteluissa pyrittiin hyvään vuorovaikutukseen, jotta haastatteluiden pohjalta pystyttiin analysoimaan nuorten kokemuksia tutkimusaiheesta. (Kallinen ym., n.d.) Aineistonhankintamenetelmänä tutkimuksessa käytetään puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Haastattelussa oli siis valmiiksi mietityt

tukimustehtäväämme liittyvät kysymykset, jotka olivat jokaiselle haastateltavalle samat. Suljettuja vastausvaihtoehtoja ei ollut, vaan vastaaminen oli avointa. (Näpärä, 2017) Haastattelutilanteessa pyrimme myös luomaan mahdollisimman turvallisen, mukavan ja luotettavan ilmapiirin, jotta jokaisella haastateltavalla olisi turvallinen olo vastata.

6.4 Aineiston analyysi teemoittelulla

Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua, joka kuuluu laadullisen sisällönanalyysin perusmenetelmiin. Menetelmän tarkoituksena on hahmottaa ja poimia saadusta tutkimusaineistosta keskeisiä aiheita eli teemoja. Nämä aiheet ovat sellaisia, jotka toistuvat tutkimusaineistossa samoissa tai hieman erilaisissa muodoissa. Kun aiheet on poimittu ja muodostettu teemoiksi, niitä voidaan tarkastella ja analysoida yksityiskohtaisemmin. (Jyväskylän yliopiston Koppa, 2016) Käytännössä teemojen muodostaminen tapahtuu etsimällä tutkimusaineistosta saaduista haastattelun vastauksista yhdistäviä seikkoja, jonka jälkeen ne voidaan järjestellä teemoiksi ja käsitellä aineistoa valittujen teemojen mukaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Opinnäytetyössämme tulosten analysointia eli teemoittelua varten opinnäytetyömme aineisto, eli toteutetut haastattelut nauhoitettiin ja tämän jälkeen litteroitiin. Litteroitua aineistoa lähdettiin käymään läpi teemoittelemalla. Etsimme kaikista vastauksista yhteneväisyyksiä, jotka toistuivat haastateltavien vastauksissa. Löydettyjen yhdistävien tekijöiden perusteella jaoinme aineiston lopulta useampaan teemaan tutkimuskysymyksiä apuna käyttäen.

6.5 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisten periaatteiden tunteminen ja noudattaminen on jokaisen tutkijan vastuulla ja eettisesti toteutettu tutkimus edellyttää tutkimuksenteossa hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. (Hirsjärvi ym., 2010, s. 23) Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan sitä, että keskitytään huolellisuuteen, rehellisyyteen sekä tarkkuuteen tutkimusta tehdessä ja aineistoa analysoidessa. (Vuori, 2021) Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut ohjeen ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista. Ohjeessa on eriteltyä alaikäisten tutkimisen eettiset periaatteet, joita noudatimme tutkimuksessamme. Neuvottelukunnan mukaan alaikäiselle tulee antaa tutkimuksesta tietoa sillä tavoin, kun hän pystyy sen ymmärtämään. Alaikäisen huoltajaa tulee informoida tutkimuksesta, mutta yli 15-vuotias saa osallistua tutkimukseen omalla suostumuksellaan. (Kohonen ym., 2019, s. 9)

Noudatimme opinnäytetyössämme hyvää tieteellistä käytäntöä noudattamalla tutkimiseettisen neuvottelukunnan laatimaa ohjetta, huomioimalla tutkimusaineistoon liittyvät eettiset näkökohdat sekä erottelemalla lähdemateriaalin tutkijoiden omasta tulkinnasta. Haimme tutkimukselle kirjallisen luvan yhteistyökoulultamme sekä tutkimukseen osallistuvilta nuorilta. Tämän lisäksi informoimme nuorten huoltajia haastattelusta. Haastateltavia nuoria ja heidän huoltajiaan myös tiedotettiin tutkimustiedon käyttötarkoituksesta sekä tutkimusaineiston säilytyksestä tutkimuksen ajan.

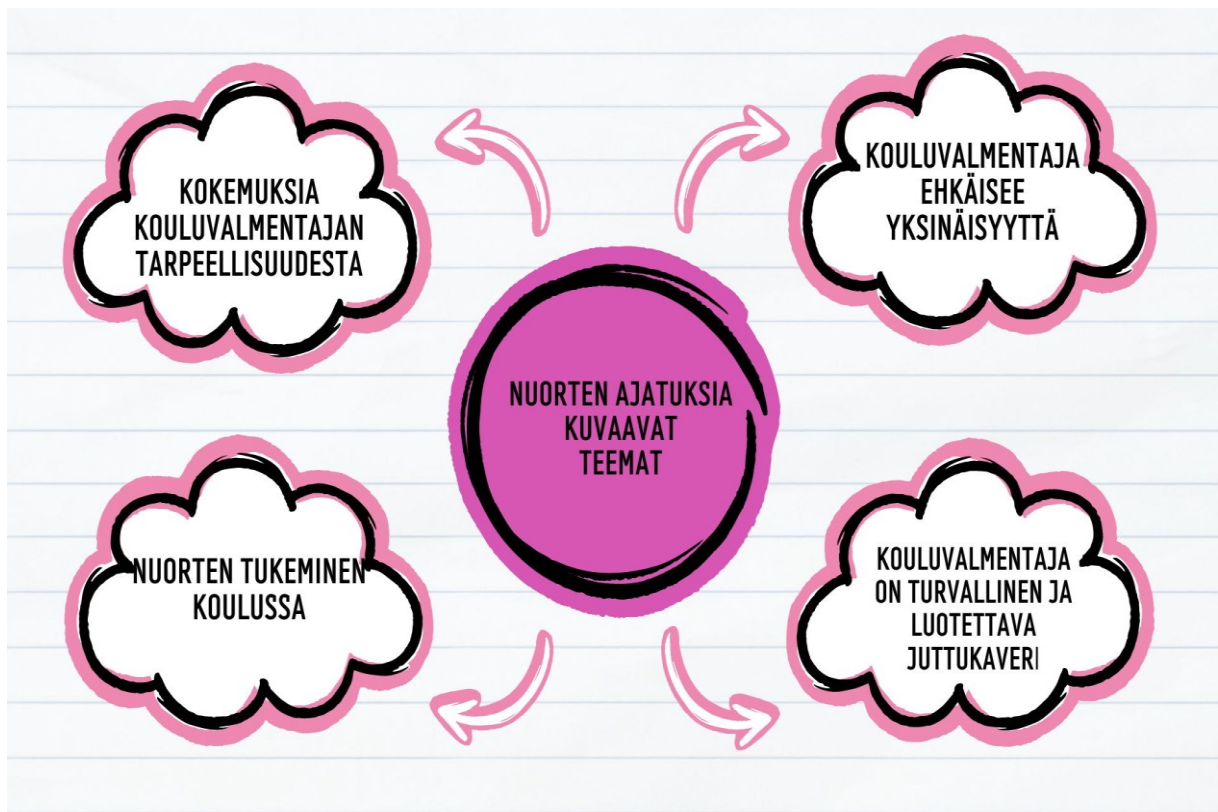
7 Tulokset

Haastattelimme yhdeksäsluokkalaisia nuoria, jotka ovat viikoittain omassa koulussaan tekemisissä kouluvalmentajan kanssa. Haastattelut toteutettiin nuorten koulupäivän aikana heidän koulunsa eli yhteistyökoulumme tiloissa. Yksilöhaastatteluihin osallistui yhteensä seitsemän nuorta. Jokaiseen haastatteluun varattiin sama aika ja ne nauhoitettiin. Yhden haastattelun kesto oli 5–10 minuuttia riippuen haastateltavan vastauksista.

Haastattelupäivänä oli poissa kaksi oppilasta, jotka kuitenkin halusivat vastata haastattelukysymyksiin sähköpostitse myöhemmin. Kaiken kaikkiaan aineisto koostui siis yhteensä yhdeksän nuoren vastauksista.

Tulosten analysointia varten nauhoitetut haastattelut litteroitiin. Litteroitua aineistoa lähdettiin käymään läpi teemoittelemalla. Etsimme kaikista vastauksista yhteneväisyyksiä, jotka toistuivat, joiden perusteella jaoinme aineiston lopulta neljään vastauksista selkeästi erottuneeseen teemaan tutkimuskysymyksiä apuna käyttäen. Teemoiksi muodostuivat: kokemuksia kouluvalmentajan tarpeellisuudesta, kouluvalmentaja ehkäisee yksinäisyyttä, nuorten tukeminen koulussa sekä kouluvalmentaja on turvallinen ja luotettava juttukaveri. Toteutimme opiskeluun sopivalla graafiseen suunnitteluun tarkoitettulla verkkosivustolla Canvalla teemoittelua havainnollistavan kuvion Kuva 1. Seuraavat kappaleet on otsikoitu käyttäen aineiston teemoittelun tuloksena syntyneitä teemoja. Kappaleissa tarkastellaan haastateltujen nuorten vastauksia sekä niiden yhteneväisyyksiä kunkin teeman mukaisesti.

Kuva 1. Nuorten ajatuksia kuvaavat teemat

7.1 Kouluvalmentaja ehkäisee yksinäisyyttä

Kouluvalmentajan koettiin ehkäisevän yksinäisyyttä koulussa. Jokainen haastatteluun vastanneista mainitsi kouluvalmentajien järjestävän toimintaa välituntien aikana.

Yhteistyökoululla on kouluvalmentajien ylläpitämä tila, jota kutsutaan Olotilaksi. Olotila on avoinna kaikille oppilaille sisävälituntien aikana ja kouluvalmentajat järjestävät siellä nuorille erilaisia aktiviteettejä. Nuorista jokainen mainitsi, että kouluvalmentajan kanssa voi viettää aikaa Olotilassa.

Kouluvalmentajan läsnäolo koululla tuo mulle helpotuksen ja ilon tunnetta, koska tietää että pääsee vaikka olotilaan tai johonkin muuhun vastaavaan rauhalliseen tilaan vain olemaan tai juomaan vaikka kupin kahvia tai teetä.

Jos vaik ei oo ystäviä, nii niitten kaa voi hengaa.

Näiden lisäksi kaksi vastaajista mainitsi, että kouluvalmentaja pitää seuraa nuorille. Lisäksi mainittiin, että kouluvalmentaja luo mukavaa ilmapiiriä sekä järjestää toimintaa, jotta kukaan

ei jäisi koulussa yksin. Kouluvalmentajan järjestämän toiminnan myös kuvattiin olevan juuri sellaista, jossa kukaan ei jäisi yksin ja johon kaikkien olisi mukavaa osallistua.

7.2 Kouluvalmentaja on turvallinen ja luotettava juttukaveri

Kouluvalmentajaa pidettiin helppona ja matalan kynnyksen juttukaverina. Yli puolet vastaajista mainitsi, että kouluvalmentajalle on helpompaa puhua kuin esimerkiksi opettajalle, koulukuraattorille tai omille vanhemmille. Nuoret kokivat, että kouluvalmentajalle pääsee helposti puhumaan ilman ajanvarausta ja hänet tavoittaa helposti myös somen kautta. Kaksi oppilasta kertoi juttelevansa kouluvalmentajan kanssa kahden kesken.

Pääsee puhuun vaik ilman varmaan jotain aikaakin ehkä et tarvis varaa mitään.

Jos on ollut jotain, niin sitten mä oon kertonut silleen ns vähän ohimennen, jos on ollut jotain mielenpäällä ja saanut vähän puhua just siitä asiasta mikä on ollut mielen päällä, ja sitten se on vähän helpottanu.

Kouluvalmentajan kerrottiin kyselevän nuorten kuulumisia kaikista elämän osa-alueista toisin kuin esimerkiksi terveydenhoitaja. Kaksi yhdeksästä haastateltavasta totesi, että kouluvalmentajalle puhuminen on sama kuin puhuisi kaverille. Nuorista yksi myös mainitsi, että kouluvalmentaja viettää enemmän aikaa nuorten kanssa ja on nuorille läheisempi kuin opettajat tai muu koulun henkilökunta.

Kouluvalmentaja on mulle vähä niinku ystävä tai äiti, jonka puoleen voi kääntyä, jos on joku ongelma, joka ei oo ihan niin vakava, että tarvis esim. kuraattoria, toki niidenkin puoleen voi kääntyä, mutta kouluvalmentajalle pääsee ehkä matalammalla kynnyksellä koska kouluvalmentajaan on helpompi törmätä, vaikka käytävällä, kun sitten kuraattoria varten kannattaa yleensä varata aika jollain tasolla ainakin.

Joo se on sellainen, turvallinen ja no mukava ja semmoinen turvapaikka, että niinku sinne voi mennä, jos on silleen vähän huonompi olla koulussa, jos muille ei voi puhua.

Neljä yhdeksästä haastateltavasta kuvasi kouluvalmentajaa luotettavaksi aikuiseksi. Kouluvalmentaja koettiin luotettavammaksi kuin opettaja tai luokanvalvoja. Haastateltavista kolme piti kouluvalmentajaa turvallisena aikuisena. Muutama oppilas kertoi kouluvalmentajan

tuovan heille myös turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta toi kokemus rennommasta ja vapaammasta keskusteluyhteydestä.

7.3 Kokemuksia kouluvalmentajan tarpeellisuudesta

Haastattelussa pyrittiin selvittämään nuorten mielipidettä kouluvalmentajan tarpeellisuudesta. Jokainen haastatteluun vastannut oli sitä mieltä, että kaikissa kouluissa tulisi olla kouluvalmentaja tai ajatteli kouluvalmentajasta olevan hyötyä kaikissa kouluissa. Kuusi haastateltavista koki kouluvalmentajan läsnäolon tarpeelliseksi, jotta koulussa olisi aikuinen, jota on helppo lähestyä ja jolle on helppo puhua.

Olisi ehkä pienemmällä kynnyksellä niinku just joku, jolle puhuisi ja semmoisia niinku, just jos on vaikka tommoista, vaikka välkillä tai muilla tommoista tekemistä, niin ehkä ihmiset ei jäis ehkä yksin.

Heiltä saa juurikin sitä tukea tsemppiä ja seuraa, mitä moni kaipaa koulussa.

Koska niinku ainakin mitä mä oon kokenut niin ne niinku jotenkin tosi niinku ihanasti ottaa kaiken vastaan ja silleen että jos ei vaikka kestään opettajasta ole niinku mitään sellaista tukea ja turvaa.

Yksi nuorista perusteli kouluvalmentajan tarpeellisuutta sillä, että kouluvalmentajan järjestämät aktiviteetit ja toiminta ehkäisevät oppilaiden yksinäisyyttä. Yhdessä vastauksista myös verrattiin yhteistyökoulua toiseen kouluun, jossa ei ole kouluvalmentajaa ja haastateltava koki, että tässä koulussa oppilaille ei ole samanlaista mahdollisuutta puhua asioistaan luotettavalle aikuiselle. Lisäksi kouluvalmentajan kerrottiin olevan tarpeellinen, koska hän tarjoaa nuorille heidän tarvitsemaansa tukea ja seuraa.

7.4 Nuorten tukeminen koulussa

Haastateltavat toivat selkeästi esille saavansa kouluvalmentajalta tukea moniin erilaisiin asioihin. Neljä nuorta kertoi kouluvalmentajan yleisesti kannustavan ja tukevan oppilaita. Useat haastateltavista kertoivat saavansa tukea mihin tahansa elämän ongelmiin ja murheisiin, jotka painavat mieltä. Suurin osa haastateltavista nuorista kertoi, että tukea voi saada perheeseen tai kavereihin liittyvissä ongelmissa. Nuorten mukaan myös koulukiusaamistilanteissa voi kääntyä kouluvalmentajan puoleen.

Kouluvalmentajalta voi saada apua ihan kuka vaan ja tosi matalalla kynnyksellä. Esim. jos kotona on ongelmia tai koulussa vaikeeta.

No just kaikkea, jos sulla ei ole hirveästi vaikka kavereita, tai niinku jos sua kiusataan jostain, tai vaikka sulla on jotain päihdejuttuja tai ihan vaan kaikkea niinku jos sulla on jotain ongelmia ja muuta, niin silleen se on hyvää tukea ja semmoista kun mietitään keinoja ja muuta niin se auttaa niissä.

Moni vastaaja kertoi saaneensa tukea ja apua yksinäisyyteen. Lisäksi nuoret mainitsivat, että kouluvalmentajalta voi saada tukea mielenterveyteen sekä päihteiden käyttöön liittyviin ongelmiin. Kouluvalmentajalta oli saatu apua myös kesätyön ja uuden harrastuksen löytymiseen. Kouluvalmentaja koettiin henkisenä tukena kaikille koulun oppilaille ja yksi vastaaja kertoi kouluvalmentajan olevan koulussa kaikista tärkein tukipilari.

8 Johtopäätökset

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää, miten nuoret kokevat kouluvalmentajan työn vaikuttavan kouluhyvinvointiinsa sekä millaista tukea nuoret kokevat saavansa kouluvalmentajalta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa kouluvalmentajan työstä ja työn merkityksestä yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokemusten kautta. Kokemuksia lähdettiin kartoittamaan tutkimuskysymysten avulla, jotka olivat:

1. Mitä nuoret kertovat kouluvalmentajan työstä omassa koulussaan?
2. Miten kouluvalmentajan työ eroaa koulun muiden tukea tarjoavien ammattilaisten työstä nuorten kertomana?

Kouluvalmentajan työnkuva on laaja ja sisällöltään vaihteleva tekijän mukaan riippuen siitä, missä kunnassa tai koulussa työtä tehdään. Kouluvalmentajan työtä tehdään toistaiseksi eritavoin aina yksilöohjauksesta yhteisölliseen tukemiseen, tarkkoja raameja työnkuvasta ei ole määritetty. Kouluvalmentajan järjestämä välituntitoiminta on sosiaalista toimintaa, joka tukee yhteisöllisyyttä ja kannustaa nuoria osallistumaan. Sosiaalisen toiminnan lisäksi kouluvalmentajat järjestävät myös kasvatuksellista toimintaa, jonka tavoitteena on muun muassa rohkaista nuoria omien ajatustensa ilmaisuun. (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 207) Tutkimuksemme tulokset tukivat tätä ajatusta, sillä kysyttäessä kouluvalmentajan työn sisällöstä, nostivat nuoret esiin monia erilaisia työtehtäviä läsnäoloon ja nuorten tukemiseen liittyen. Haastattelujen vastauksista nousi esiin myös yhteneväisyyksiä työnkuvasta.

Jokainen yhdeksästä haastateltavasta mainitsi kouluvalmentajan järjestävän välituntitoimintaa koulussaan.

Lahtisen ja Luomapuron opinnäytetyön tulosten perusteella heidän haastattelemansa lukiolaiset kuvasivat kouluvalmentajaa luotettavaksi aikuiseksi, jolle on helppo puhua. (Lahtinen & Luomapuro, 2023) Kouluvalmentaja koettiin myös meidän opinnäytetyömme tuloksissa turvallisenä aikuisena, jolle on helpompaa kertoa omista asioistaan, kuin muille koulun aikuisille. Haastattelun tulosten perusteella yli puolet vastanneista nuorista koki helpommaksi puhua asioistaan kouluvalmentajalle kuin esimerkiksi kuraattorille tai opettajalle.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kouluvalmentajan työllä on positiivisia vaikutuksia koulussa viihtymiseen ja kouluhyvinvointiin liittyen. Jokainen haastatteluun osallistunut nuori oli sitä mieltä, että kaikissa kouluissa tulisi olla kouluvalmentaja. Perusteluja kouluvalmentajan tarpeellisuudelle oli erilaisia. Monet vastaajista kertoivat, että nuoret tarvitsevat koulussa sellaisen aikuisen, jota on helppo lähestyä. Kouluvalmentajan kerrottiin myös järjestävän toimintaa kaikille koulun oppilaille ja tätä kautta ehkäisevän yksinäisyyttä.

9 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessia aloittaessamme meille oli selkeää, että haluamme toteuttaa tutkimuksellisen opinnäytetyön. Pohdimme siihen kuitenkin paljon erilaisia aiheita. Toinen meistä oli pohtinut aiheeksi kouluvalmentajan työtä, johon oli saanut idean opintojensa harjoittelun aikana. Kouluvalmentajan työ ei ole vielä kovin näkyvää ja sitä on tutkittu lopulta melko vähän, joten se lisäsi mielenkiintoamme ja päätimme valita tämän aiheen. Aiheesta tehdyt tutkimukset on toteutettu enimmäkseen aikuisten näkökulmasta, joten oli mielenkiintoista ja aihetta rikastuttavaa toteuttaa tutkimuksemme nuorten näkökulmasta. Pyrimme pitämään myös opinnäytetyömme teoriapohjan selkeänä ja työn aiheen kannalta oleellisena. Koemme, että myös tulevaisuudessa aihetta olisi hyvä tutkia enemmän nimenomaan nuorten näkökulman kautta.

Tutkimuksemme haastateltavat olivat 15-vuotiaita nuoria ja heistä jokainen oli halukas vastaamaan haastatteluun. Positiivisena yllätyksenä saimme lopulta yhdeksältä nuorelta haastattelun, kun alkuperäinen tavoitteemme oli haastatella viittä nuorta. Haastatteluiden aikana avoimesta ja positiivisesta vuorovaikutuksesta huolimatta huomasimme nuorissa lievää jännitystä, joka saattoi vaikuttaa vastauksiin. Saimme kuitenkin haastatteluista

toivomaamme aineistoa, jonka perusteella pystyimme vastaamaan tutkimuskysymyksiimme ja tutkimustehtäväämme. Jäimme kuitenkin miettimään, olisiko kasvatusten tehdyn puolistrukturoidun haastattelun tilalle voinut soveltua paremmin jokin muu aineistonkeruumenetelmä. Kyseisen ikäluokan nuorten kohdalla olisi saattanut toimia paremmin esimerkiksi lomakehaastattelu tai sähköpostihaastattelu, jolloin nuoret olisivat saattaneet uskaltaa vastata laajemmin ja tämä olisi rikastuttanut aineistoa. Tätä pohdintaa myös vahvisti se, että kaksi haastateltavaamme vastasi jälkikäteen haastatteluun sähköpostilla ja vastaukset olivat kyseisissä haastatteluissa monipuolisempia kuin kasvatusten saadut. Keräämme tämän kuitenkin talteen hyvänä oppina tulevaisuuteen.

Tutkimuksemme tulosten ja johtopäätösten perusteella kouluvalmentajalle on selkeästi tarvetta, he tekevät nuorten kanssa monipuolisesti asioita ja nuoret pitävät kouluvalmentajaa tärkeänä aikuisena omassa elämässään. Valmista tutkimusta pohtiessamme voimme todeta kouluvalmentajan työnkuvankin olevan siis todella laaja. Aiheesta kirjoitetussa teorialiedossa ja aiemmissa tutkimuksissa käy ilmi heidän työnkuvaansa ja mitä siihen sisältyy. Nuorten kokemusten perusteella työnkuva on kuitenkin selkeästi tätä laajempi ja kouluvalmentaja pystyy tukemaan nuoria nimenomaan jokaisella elämän osa-alueella. Kouluvalmentajan työtehtävät ja nuorten kokemukset saadusta tuesta myös varmasti vaihtelevat riippuen koulusta.

Tähän liittyen pohdimmekin, kuka määrittelee ja rajaa kouluvalmentajan työnkuvan, vai onko sitä edes mahdollista täysin määritellä? Pohdimme myös, miksi kouluvalmentajia on kouluissa edelleen niin vähän, vaikka heille on selkeästi todella tarve? Näiden asioiden pohtiminen vahvistaa näkemystämme siitä, että kouluvalmentajan työtä ja sen todellista sisältöä tulisi tehdä enemmän näkyväksi, jotta nuorten tarpeisiin ja kouluhyvinvointiin sekä ennaltaehkäisevään työhön voitaisiin paremmin panostaa ympäri Suomen. Erityisesti nuorten kokemuksia olisi mielestämme olennaista saada enemmän kuuluviin, jotta nuorten olemassa oleviin tarpeisiin voitaisiin vastata. Olemme tyytyväisiä, jos pystymme oman valmiin tutkimuksemme kautta tuomaan kouluvalmentajan työtä näkyvämmäksi ja nimenomaan nuorten kokemusten kautta.

Opinnäytetyöprosessimme oli kokonaisuudessaan hyvin positiivinen ja opettavainen. Opinnäytetyön tekeminen parin kanssa toi koko prosessin ajan tukea ja loi painetta tekemiseen positiivisella tavalla. Vastuun jakaminen, toisen ajan tasalla pitäminen, aikataulun laatiminen parin kanssa, ajatusten jakaminen ja joustavuus loivat kaikki osaltaan uskoa opinnäytetyön valmistumiseen. Opinnäytetyön tekeminen kasvatti meitä ammatillisesti tuoden ymmärrystä itselle melko vieraasta aiheesta sekä tuoden uutta näkemystä

koulumaailmaa ja nuorten tarpeita kohtaan. Prosessi myös valmisti meitä tulevaisuuden mahdollisiin tutkimusprojekteihin sekä osaltaan myös mahdolliseen työhön koulumaailmassa.

Lähteet

- Gröös, P. (2021). Yhteistyön monet mahdollisuudet koulunuorisotyöntekijän kanssa. *Liito-lehti* 03/2021, 11–13.
<https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2022-01/Koulunuorisoty%C3%B6n%20Liito-lehdess%C3%A4.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2010). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hännikäinen-Uutela, A-L. & Penttinen, P. (toim.) (2023). *Koulunuorisotyö*. [oppimateriaalit, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu] <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4>
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J.Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja] <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Jyväskylän yliopiston Koppa. (2016). *Teemoittelu*. Jyväskylän yliopisto.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (n.d.). Haastattelut. Teoksessa J.Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Kiilakoski, T. (2016). *Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_enemman.pdf
- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoo, S. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Koirikivi, M., Virkkala, S. & Heikkilä, J. (2018). *#nuorisotyökoulussa yhdessä ja yhteistuumin! Nuorisotyön ja koulun yhteistyötä OSAVA-hankkeen pilottikouluilla*. Osavablog.
<https://osavablog.files.wordpress.com/2018/05/nuorisotyc3b6koulussa-yhdessc3a4-ja-yhteistuumin-opas1.pdf>
- Koivisto, J., Isola, A-M. & Lyytikäinen, M. (2018). *Osallisuus kuuluu kaikille*. Innokylän innovaatiokatsaus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-077-8>
- Korhonen, H. (19.9.2022) *Nuorisotyötä koulussa - Mitä se on ja mistä sitä saa?* Opinkirjo kehittämiskeskus. <https://opinkirjo.fi/2022/09/19/nuorisotyota-koulussa-mita-se-on-ja-mista-sita-saa/>

- Korhonen, L. (2021). *Kasvu ja kehitys eri ikäkausina*. Duodecim Terveyskirjasto.
<https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018>
- Kurki, L. (2021). *Sosiokulttuurinen innostaminen: Keskeisiä käsitteitä*. Kansalaisyhteiskunta.
<https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/sosiokulttuurinen-innostaminen-keskeisia-kasitteita/>
- Lahtinen, E. & Luomapuro, E. (2023). *Kouluvalmentajan työnkuva ja merkitys lukiossa*. [opinnäytetyö, Vaasan ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023100426835>
- Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta 947/2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220947>
- Miettinen, H. & Raassina, E. (2016). *Ennaltaehkäisevää sosiaalityötä koulussa. Sosionomi kouluyhyvinvoinnin edistäjänä* [YAMK-opinnäytetyö, Metropolia ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201701041087>
- Mäenpää, T. (7.8.2023). *Yle*. Kouluvalmentajat auttavat oppilasta tulemaan kouluun ja pärjäämään siellä - heitä palkataan nyt lisää, sillä poissaolot halutaan kuriin.
<https://yle.fi/a/74-20043204>
- Nivala, E. & Rynnänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus.
- Nuoret ja osallisuus. (n.d.). *Mitä osallisuus on?* Osallisuuden osaamiskeskus.
<https://nuoretjaosallisuus.fi/tietoa-osallisuudesta/>
- Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nyström, T. & Narinen, N. (n.d.). *Keskinuoruus elämänvaiheena 15-18v*. Kotkan Nuoret pudokkaat -hanke. https://peda.net/kotka/lukiokoulutus/kotkan-lyseon-lukio/kl2/kel:file/download/9f911e9647b9b11ba376a55bf1e519e02ecb4daf/Keskinuoruus_elamanvaiheena_24_1_13_3%20%283%29.pdf
- Näpärä, L. (2017). *Haastattelun lajityypit*. Spoken.
<https://spoken.fi/haastattelun-lajityypit/>
- OPH. (n.d.-a). *Sitouttava koulu yhteistyö*. Opetushallitus.
<https://www.oph.fi/fi/hankkeet/sitouttava-koulu-yhteistyö>
- OPH. (n.d.-b). *Yhteisöllisyys*. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Perusopetuslaki 628/1998.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Rikoksenteorija. (n.d.). *Varhainen tuki ja syrjäytymisen ehkäisy*.
<https://rikoksenteorija.fi/varhainen-tuki-ja-syrjaytymisen-ehkaisy>

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Säkäjärvä, S. & Roth, R. (2022). *Nuorten näkemyksiä kouluvalmentajan tarjoamasta tuesta* [AMK-opinnäytetyö, Laurea ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022121228230>
- THL. (2023a). *Kouluterveyskysely 2023: lapsia ja nuoria kuormittavat monet tekijät – selkeät arkirutiinit ja ajoissa saatu apu on tärkeää*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/-/kouluterveyskysely-2023-lapsia-ja-nuoria-kuormittavat-monet-tekijat-selkeat-arkirutiinit-ja-ajoissa-saatu-apu-on-tarkeaa>
- THL. (2023b). *Lasten ja nuorten hyvinvointi - Kouluterveyskysely 2023. Tytöistä yli kolmannes ja pojista joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi*. Tilastoraportti 48/2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224>
- THL. (2024). Kouluterveyskysely. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>
- THL. (n.d.). *Yhteisöllinen opiskeluhoito*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/aiheet/lapset-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/yhteisollinen-opiskeluhoito>
- Vilen, T. (2023). *Kouluvalmentajan työn käsikirja. Opas opetukseen sitomattoman toimijan työskentelyyn koulussa*. Osake. <https://heyzine.com/flip-book/e9e95f9b6a.html#page/1>
- Vuori, J. (2021). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa J.Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. [ylläpitäjä ja tuottaja] <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>

Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön aineistonhallintasuunnitelma

1 Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Keräämme tutkimukseen aineiston haastattelemalla ja nauhoitamme haastattelut. Haastattelut litteroidaan myöhemmin tekstiversioksi ja kerätty aineisto tallennetaan tutkijoiden henkilökohtaisille verkkoasemille.

2 Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Tutkimusta varten ei kerätä yksilöiviä henkilötietoja eikä tutkimus sisällä salassa pidettävää tietoa. Haastatteluaineistoa ei julkaista.

3 Opinnäytetyöaineiston omistajuus

Opinnäytetyön aineiston ja tulokset omistavat tutkimuksen toteuttavat opiskelijat Julia Koivula ja Iida Rintala.

4 Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Tutkimuksen päätyttyä kerättyä aineistoa säilytetään yhden vuoden ajan, jonka jälkeen se hävitetään tietoturvallisesti. Tutkimusaineistoa ei säilytetä mahdollista jatkokäyttöä varten.

Liite 2. Saatekirje huoltajille

Hei huoltaja!

Olemme sosionomiopiskelijoita Hämeen ammattikorkeakoulusta. Teemme opintoihimme kuuluvan opinnäytetyön yhteistyössä xxxx koulun kanssa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää kuinka 9.luokkalaiset nuoret kokevat kouluvalmentajan työn vaikuttavan omaan kouluhyvinvointiinsa.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa kouluvalmentajan työn merkityksestä ja tarpeellisuudesta koulussa. Tutkimus toteutetaan haastattelumenetelmällä. Haastatteluun osallistuminen on nuorille vapaaehtoista. Haastattelut toteutamme tulevana keväänä koulupäivän aikana. Haastatteluista saatuja vastauksia käsitellään anonyymisti, eikä haastattelussa kysytä henkilötietoja. Haastattelu sisältää kysymyksiä aiheeseen liittyen ja niihin vastataan avoimesti. Toimitamme kysymykset haastateltaville etukäteen.

Tutkimusaineisto säilytetään luottamuksellisesti opiskelijoiden omilla verkkoasemilla ainoastaan opinnäytetyötä varten. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Haastatteluiden toteuttamiseen on saatu virallinen tutkimuslupa xxxx kaupungilta ja xxxx koulun rehtorilta.

Tutkimuksen on tarkoitus valmistua keväällä 2024. Valmis opinnäytetyö lisätään Theseus - julkaisuarkistoon, jossa se on kaikille luettavissa. Vastaamme mielellämme kaikkiin tutkimukseen liittyviin kysymyksiin. Kysymykset voi lähettää osoitteeseen julia.koivula@student.hamk.fi tai iida.rintala@student.hamk.fi.

Opinnäytetyömme ohjaavana opettajana toimii Mikko Romppanen ja hänet tavoittaa osoitteesta mikko.romppanen@hamk.fi.

Kiitos yhteistyöstä!